

เอกสารประกอบการเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

เรื่อง คำประสม

โดย

นางสุวดี ไตรรงค์

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนหนองงูเหลือมพิทยาคม

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำประสม ฉบับนี้ เป็นเครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ นักเรียนสามารถฝึกทักษะเพิ่มเติมจากเนื้อหา พร้อมทั้งประเมินผลตนเองได้จากเฉลย โดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน

เอกสารประกอบการเรียนฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ต้องขอขอบพระคุณ อาจารย์สุชีรา ชัชวารุรัตน์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนวัดรวก ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นกำลังใจ จนทำให้เอกสารประกอบการเรียนฉบับนี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการศึกษาหาความรู้ในเรื่อง คำประสม กับตนเองหรือกลุ่มผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สุวดี ไตรรงค์

สารบัญ

หน้า

คำนำ	
สารบัญ	
คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียน	๑
สาระสำคัญ	๒
จุดประสงค์การเรียนรู้	๒
แบบทดสอบก่อนเรียน	๓
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	๕
คำประสม	๖
แบบฝึกกิจกรรม	๑๒
เฉลยแบบฝึกกิจกรรม	๑๕
แบบทดสอบหลังเรียน	๑๖
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	๑๘
บรรณานุกรม	๒๐

คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยนักเรียนจะได้ประโยชน์จากบทเรียนตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำต่อไปนี้

๑. นักเรียนอ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนลงมือศึกษาเอกสารประกอบการเรียน
๒. ทำแบบทดสอบก่อนเรียนแล้วบันทึกคะแนนไว้
๓. ศึกษาบทเรียนตามลำดับโดยไม่ต้องรีบร้อน เมื่อเข้าใจแล้วให้ทำแบบฝึกกิจกรรมหรือตอบคำถามทุกข้อ
๔. เมื่อทำกิจกรรมเสริมความรู้แล้ว ให้นักเรียนตรวจดูเฉลยหน้าถัดไป ถ้าตอบผิดให้กลับไปศึกษาบทเรียนและตอบคำถามอีกครั้ง เมื่อตอบถูกต้องแล้วจึงศึกษาเรื่องต่อไป
๕. นักเรียนต้องไม่ดูเฉลยก่อนทำกิจกรรมเสริมความรู้ หรือแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
๖. นักเรียนต้องศึกษาบทเรียนนี้ด้วยตนเอง ถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยให้ปรึกษาผู้สอนทันที
๗. ให้นักเรียนเขียนคำตอบลงบนกระดาษคำตอบ และห้ามขีดเขียนข้อความใดๆลงในบทเรียนนี้
๘. เมื่อศึกษาจบแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและตรวจคำตอบจากเฉลย แล้วนำผลคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับคะแนนครั้งก่อน
๙. ส่งคืนเอกสารประกอบการเรียนตามกำหนดเวลาและต้องรักษาให้อยู่ในสภาพดีและไม่สูญหาย

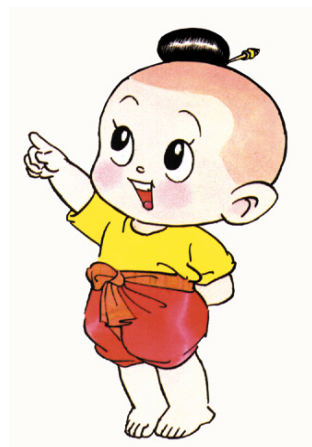

สาระสำคัญ

คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมารวมกันอาจเป็นคำไทยแท้หรือคำที่มาจากภาษาอื่นก็ได้ แล้วเกิดความหมายใหม่แต่ยังมีเค้าความเดิมอยู่

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกคำจำกัดความของคำประสมพร้อมทั้งยกตัวอย่างได้
๒. บอกรูปลักษณะของคำประสมได้
๓. นำคำประสมมาแต่งประโยคได้

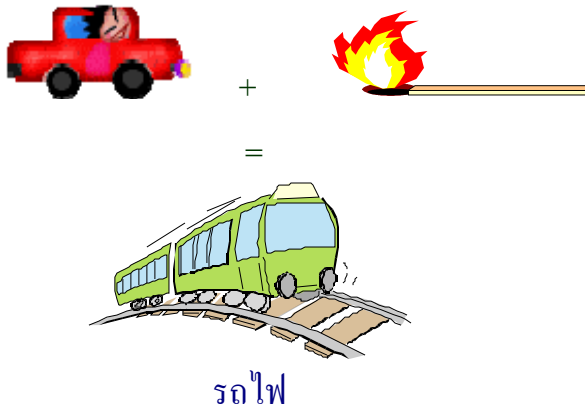

สวัสดีครับเพื่อนๆ วันนี้จะมาชวนเพื่อนๆ ได้
ศึกษาเรื่อง “ คำประสม ” ลองศึกษาเนื้อหาก่อน
นะครับจะทำให้เข้าใจเรื่องคำประสมยิ่งขึ้น

คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมารวมกัน อาจเป็นคำไทยแท้หรือคำที่มาจากภาษาอื่นก็ได้ แล้วเกิดความหมายใหม่แต่ยังมีเค้าความเดิมอยู่ เช่น

ประเภทของคำประสม

๑. คำที่นำมาประสมกันนำมาจากภาษาใดก็ได้ เช่น

- คำประสมที่เป็นคำไทยกับคำไทย เช่น แม่+บ้าน = แม่บ้าน พ่อ+ตา = พ่อตา โรง+เรียน = โรงเรียน

- คำประสมที่เป็นคำไทยกับบาลี เช่น ราช+วัง = ราชวัง พล+เรือน = พลเรือน รถ+ไฟ = รถไฟ

- คำประสมระหว่างภาษาบาลี สันสกฤตหรือคำที่มาจากภาษาอื่น เช่น กิจ+ธุระ = กิจธุระ วงศ์+ญาติ = วงศ์ญาติ น้ำ+ซูป = น้ำซูป

๒. ชนิดของคำมูลที่นำมาผสมกัน อาจเป็นนาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์

บุพบท

- คำประสมที่มีคำนามเป็นตัวตั้ง เช่น พ่อตา ปากจัด คนไข้

น้ำหวาน คนนอก ภาคใต้

- คำประสมที่มีคำกริยาเป็นตัวตั้ง เช่น ยิงปืน เชื่อใจ ห่อหมก จับ
จอง อวดดี

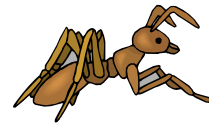
- คำประสมที่มีคำวิเศษณ์เป็นตัวตั้ง เช่น หลายใจ น่ารัก หวานเย็น

- คำประสมที่มีคำบุพบทเป็นตัวตั้ง เช่น ใต้เท้า ที่นอน ใต้ดิน

ลักษณะคำประสม

คำประสมที่สร้างมีลักษณะต่างๆ ตามการใช้ แยกได้เป็น ที่ใช้เป็น
คำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ คำประสมที่ใช้เป็นคำนาม ส่วนมากคำตัวตั้งเป็น
คำนาม ที่เป็นคำอื่นก็มีบ้าง คำประสมประเภทนี้ใช้เป็นชื่อสิ่งต่างๆ ที่มีความหมาย
จำกัดจำเพาะพอเอ่ยชื่อขึ้นย่อมเป็นที่รับรู้ว่าเป็นชื่อของอะไรหากคำนั้นเป็นที่ยอมรับ
ใช้กันทั่วไปแล้ว

๑. คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นวิเศษณ์ ได้แก่

มด+แดง คือ มดชนิดหนึ่งตัวสีแดง ไม่ใช่มดตัวสีแดงต่างๆ ไป
อาจเติมต่อเป็น มด+แดง+ไฟ ก็ได้ เป็นการบอกประเภทย่อยของ มดแดง ลง
ไปอีกทีหนึ่ง

รถ+เร็ว คือ รถไฟที่เร็วกว่าธรรมดาเพราะไม่ได้หยุดแวะทุก
สถานี

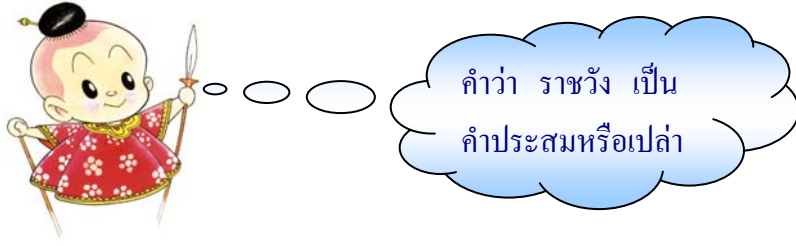
น้ำ+แข็ง คือ น้ำชนิดหนึ่งที่แข็งเป็นก้อนด้วยความเย็นจัดตาม
ธรรมชาติ หรือทำขึ้นที่เราใช้อยู่ทุกวันหมายถึงน้ำที่แข็งเป็นก้อนด้วยกรรมวิธีอย่าง
หนึ่ง

๒. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกริยา บางทีมีกรรมมารับด้วย ได้แก่

ผ้า+ไหว คือ ผ้าสำหรับไหวที่ฝ่ายชายนำไปให้แก่ญาติผู้ใหญ่
ฝ่ายหญิง เพื่อแสดงความเคารพในเวลาแต่งงาน

ไม้+เท้า คือ ไม้สำหรับเท้าเพื่อยันตัว

โต๊ะ + กิน + ข้าว คือ โต๊ะสำหรับกินข้าว

๓. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนามด้วยกันได้แก่

เรือน + ต้น + ไม้ คือ เรือนที่ไว้ต้นไม้มิให้โคนแดดมาก

เก้าอี้ + ดนตรี คือ การเล่นซิงเก้ออี้มีดนตรีประกอบเป็นสัญญาณ

คน + ไข้ คือ คนที่เจ็บไข้ได้ป่วย อยู่ในความดูแลของแพทย์

แกง + ไก่ คือ แกงเผ็ดที่ใส่ไก่ ไม่ใช่แกงที่ใส่ไก่ต่างๆ ไป

๔. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นบุรพบท ได้แก่

คน + กลาง คือ คนที่ไม่เข้าข้างฝ่ายใด คนที่ติดต่อรหว่างผู้ซื้อกับ

ผู้ขาย

คน + ใน คือ คนในครอบครัว ในวงการ คนสนิท

เครื่อง + ใน คือ อวัยวะภายในของสัตว์ ซึ่งมักใช้เป็นอาหาร ได้แก่

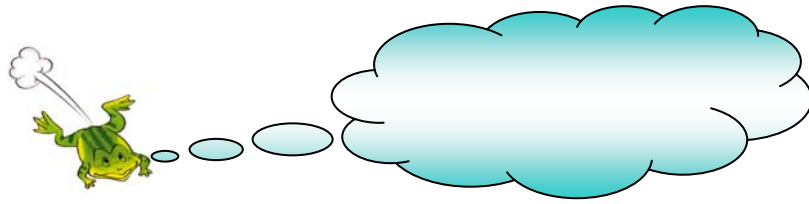
ตับ ไต ไข่ ของหมู วัว ควาย เป็นต้น

ฝ่าย + ใน คือ หญิงที่สังกัดอยู่ในพระราชฐานชั้นใน เป็นเจ้านาย

และ ข้าราชการ

ความ + ใน คือ เรื่องส่วนตัวซึ่งรู้จักกันในระหว่างคนสนิทกัน ๒ -

๓ คน

คน + นอก คือ คนนอกครอบครัว นอกวงการ

ของ + นอก คือ ของไม่แท้ มักใช้หมายถึงทงวิทยาศาสตร์ที่เรียก

ทงนอก

เมือง + นอก คือ ต่างประเทศ มักหมายถึงยุโรป อเมริกา

นักเรียน + นอก ก็มักหมายถึงนักเรียนที่เรียนในถิ่นทั้งสองนั้น

ฝ่าย + หน้า คือ เจ้านายและข้าราชการที่ไม่ใช่ฝ่ายใน

ความ + หลัง คือ เรื่องที่ผ่านมาแล้วของแต่ละคน

เบีย + ล่าง คือ อยู่ใต้อำนาจ

เบีย + บน คือ มีอำนาจเหนือ

๕. คำตัวตั้งที่ไม่ใช่คำนาม และคำขยายที่ไม่จำกัด

อาจเป็นเพราะพูดไม่เต็มความ คำนามที่เป็นคำตัวตั้งจึงหายไป กลาย

เป็นคำกริยาบ้าง คำวิเศษณ์บ้าง เป็นตัวตั้ง ได้แก่

ต้ม + ยำ ต้ม + ส้ม ต้ม + ข่า เป็นชื่อแกงแต่ละอย่าง มีลักษณะ
ต่างๆ กัน เดิม น่าจะมีคำ แกง อยู่ด้วย เพราะขณะนี้ยังมีอีกมาก ที่พูดแกงต้มยำ แกง
ต้มส้ม แกง(ไก่)ต้มข่า

เรียง+เบอร์ คือ ใบตรวจเลขสลากกินแบ่งของรัฐบาลที่มีเบอร์เรียงๆ

กันไป เดิมคงจะมีคำ ไบ อยู่ด้วย

พิมพ์ + ดิด คือ เครื่องพิมพ์ดีด

สาม + ล้อ คือ รถสามล้อ

สาม + เกล (เครื่องยกดอกกระทุ้งลง มีที่ถือสำหรับยกสามที่)

สาม + ง่าม (ไม้หรือเหล็กที่แยกเป็นสามง่าม อาวุธที่มีปลายแหลม

เป็นสามแฉก)

ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับคำประสม

๑. คำที่ไม่เกิดความหมายใหม่ จัดเป็น วลี หรือกลุ่มคำ เช่น

ลูกหมาตัวนี้ถูกแม่ทิ้ง เป็นวลี เพราะไม่เกิดความหมายใหม่

เจ้าหน้าที่กำลังฉีดยากำจัดลูกน้ำ เป็นคำประสม เพราะไม่ได้หมายถึงลูกของน้ำ

๒. มักใช้คำต่อไปนี้นำหน้า เช่น ช่าง นัก ชาว โรง เครื่อง ของ
ที่ ผู้ การ ความ น้ำ แม่ ลูก พ่อ

แบบฝึกกิจกรรม

เรื่อง คำประสม

กิจกรรมที่ ๑ บอกคำจำกัดความคำประสมพร้อมทั้งยกตัวอย่างได้
คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามพร้อมทั้งยกตัวอย่างคำประสมให้ถูกต้อง

คำประสม
หมายถึง.....
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๒ บอกรูปลักษณะคำประสมได้ถูกต้อง

คำชี้แจง คำประสมที่กำหนดให้ต่อไปนี้เป็นเกิดจากคำใดประสมกัน

คำที่	คำประสม	เกิดจาก
ตัวอย่าง	ม้าหมุน	นาม + กริยา
๑	แม่บ้าน	
๒	มดแดง	
๓	ลูกเลี้ยง	
๔	กินใจ	
๕	ต้มยำ	
๖	เรือด้นไม้	
๗	ฟ้าไหว	
๘	รถเร็ว	
๙	ห่อหมก	
๑๐	ส้มตำ	

กิจกรรมที่ ๓ นำคำประสมมาแต่งเป็นประโยคได้

คำชี้แจง ให้นักเรียนยกตัวอย่างคำประสม ๑๐ คำ แล้วนำคำประสมนั้นมาแต่งเป็นประโยค ดังตัวอย่างที่กำหนดให้

ตัวอย่าง ห่อหมก = ยายฉันทำห่อหมกร้อยมาก

ลำดับที่	คำประสม	ประโยค

เฉลยแบบฝึกกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๑

คำประสม หมายถึง คำที่เกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมารวมกันอาจเป็นคำไทยแท้หรือคำที่มาจากภาษาอื่นก็ได้ แล้วเกิดความหมายใหม่แต่ยังมีเค้าความเดิมอยู่

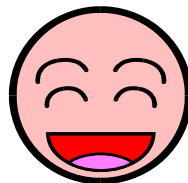
ตัวอย่างคำประสม (คำตอบอยู่ในดุลยพินิจของผู้สอน)

กิจกรรมที่ ๒

๑. นาม + นาม	๒. นาม + วิเศษณ์
๓. นาม + กริยา	๔. กริยา + นาม
๕. กริยา + กริยา	๖. นาม + นาม
๗. นาม + กริยา	๘. นาม + วิเศษณ์
๙. กริยา + กริยา	๑๐. นาม + กริยา

กิจกรรมที่ ๓

(คำตอบอยู่ในดุลยพินิจของผู้สอน)

บรรณานุกรม

- คณาจารย์แม่ค . **สรุปเข้มภาษาไทย ม.๓** . กรุงเทพฯ : สุภาลัยมีเดีย จำกัด , ๒๕๕๐ .
- จิรศักดิ์ กนกอุดม . **ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓** . กรุงเทพฯ : ประสานมิตรจำกัด , ๒๕๔๘ .
- บรรเทา กิตติศักดิ์ . **หลักภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย** . พิมพ์ครั้งที่ ๒ .
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด , ๒๕๓๖ .
- ศึษาธิการ , กระทรวง . **หลักภาษาไทย เล่ม ๓** . พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ . กรุงเทพฯ :
คุรุสภา , ๒๕๔๓ .
- เสนีย์ วิลาวรรณ และ คณะ . **หลักภาษาไทย** . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ,
๒๕๔๒ .